

Г.А. КАПУСТЯН, Т.М. ПОТАПЕЙКО, С.М.МАНДРОВСЬКА, І.В.КОНОВАЛ
Інституту цукрових буряків УААН

ПАТЕНТНІ ДОСЛІДЖЕННЯ В НАУКОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

В статті розглянуті актуальні питання проведення патентних досліджень при розробці науково-технічних прогнозів та планів розвитку науки і техніки.

Метою патентних досліджень є отримання вихідних даних для забезпечення високого технічного рівня і конкурентоспроможності об'єктів техніки, використання сучасних науково-технічних досягнень та виключення дублювання досліджень та розробок.

Патентні дослідження проводяться при розробці науково-технічних прогнозів та планів розвитку науки і техніки в галузі, що досліджується.

Патентне супроводження тем та розробок полягає в систематичному вивченні світової патентної та науково – технічної інформації.

Відповідно до стандарту ДСТУ 3575–97 “Патентні дослідження. Основні положення та порядок проведення” вони проводяться на всіх стадіях науково - технічної діяльності, зокрема при розробці науково-технічних прогнозів та планів розвитку науки та техніки, при створенні об'єктів техніки, патентоспроможності досліджуваних об'єктів, атестації промислової продукції, продажі та купівлі ліцензій.

Стандарт регламентує такі стадії життєвого циклу об'єкта, що досліджується:

- дослідження та обґрунтування розробки;
- розроблення продукції;
- виробництво продукції;
- експлуатація (споживання) або застосування продукції.

Тому необхідно чітко ставити завдання на проведення патентних досліджень в залежності від життєвого циклу об'єкту, що досліджується.

Важливе значення мають результати патентних досліджень на стадії прогнозування та перспективного планування, дає можливість визначити:

- основні напрямки науково-дослідних робіт їх актуальності та розвитку проблем що вивчаються;
- виявити найбільш перспективний шлях вирішення завдання дослідження;
- забезпечити високий науково-технічний рівень дослідних робіт з врахуванням техніко-економічних показників світових досягнень.

Однією із складових при проведенні патентних досліджень є розробка та складання завдання на проведення патентних досліджень, в якому визначають задачі, які будуть вирішені в результаті проведення патентних досліджень, зокрема:

- визначення патентоспроможності об'єкта, що досліджується;
- патентно – ліцензійну ситуацію;
- аналіз тенденцій розвитку;

- вивчення технічного рівня досліджуваного об'єкту;
- обґрунтування технічного рівня розробки;
- визначення ситуації щодо використання прав на об'єкти промислової власності;
- виявлення порушників прав чинних охоронних документів та заявників на об'єкти промислової власності.

Враховуючи мету патентних досліджень розробляється регламент пошуку, який визначає межі проведення пошуку за фондами патентної та іншої науково – технічної інформації. Предмет пошуку, який є предметом досліджень (пристрій, спосіб, речовина), визначають за допомогою міжнародного класифікаційного індексу, використовуючи міжнародну (МПК) та національну (НПК) системи патентних класифікацій. Для пошуку науково – технічної інформації використовують Універсальну десяткову класифікацію (УДК).

Надалі повнота та правильність вибору класифікаційних індексів може бути уточнена в процесі пошуку та відбору інформації за реферативними виданнями.

Ретроспективність (глибина) пошуку інформації залежить від мети патентних досліджень. Для визначення патентоспроможності об'єкту, що досліджується, патентний пошук проводять, як правило, на глибину 50 років.

Під час проведення патентних досліджень, окрім патентної та науково – технічної інформації, в разі необхідності, використовують джерела кон'юктурно – економічної інформації і, надалі, здійснюють аналіз та систематизацію відібраної інформації, яку отримали в процесі патентного пошуку з подальшим оформленням довідки про пошук інформації(проспекти, каталоги, фірмові довідники тощо).

За результатами пошуку оформляється довідка, яка є своєрідним звітом про виконання регламенту пошуку і в якій зазначається предмет пошуку, перелік держав, класифікаційні і технічні індекси, що використовувались протягом пошукового періоду, інформаційні бази, які були використані, наводиться перелік джерел патентної та науково–технічної інформації.

Надалі здійснюється аналітико-синтетична обробка відібраних релевантних документів в залежності від видів виконуваних робіт. Так, для визначення рівня та тенденцій розвитку завдання яке досліджується, відібрані охоронні документи на винаходи, а також джерела науково-технічної інформації, систематизують в відповідності з технічними рішеннями, які направлені на виконання одної і тої ж технічної задачі. А для визначення патентоспроможності об'єкта господарської діяльності (новизни, винахідницького рівня та промислової придатності) масив відібраної інформації необхідно систематизувати таким чином, щоб можна було скласти уявлення про рівень технічної розробки, без якого неможливо здійснити аналіз новизни та винахідницького рівня. За результатами аналізу відібраних рішень створюється база даних, тобто створюється своєрідне дос'є , яке дозволяє не тільки систематизувати релевантні матеріали за різними аспектами, але й, користуючись відомим способом ситуаційного

аналізу, зробити попередні висновки про значимість та ступінь реалізаційності технічного рішення, що створене.

Дослідження, що проводяться з метою визначення ліцензійної діяльності фірм та організацій стосовно об'єкта промислової власності в досліджуваній галузі, надалі використовують при вивченні тенденцій розвитку цього виду техніки, при патентуванні винаходів за кордоном та визначенні патентно – ліцензійної ситуації та кон'юнктури ринку і перспектив продажу продукції, що створено. Бо ліцензійна діяльність завжди направлена на одержання максимального прибутку від використання об'єктів промислової власності, що створені при розробці об'єкта господарської діяльності. Наукова продукція, як товар, може мати вигляд проектної документації на розроблені та придатні до застосування технології й окремі елементи технологій виробництва певних видів сільськогосподарської продукції. Форму товару набувають дослідні зразки нових машин, знарядь, обладнання, окремих вузлів, агрегатів, робочих органів машин і знарядь, насіння та садивний матеріал нових сортів і гібридів сільськогосподарських культур, нових видів органічних і мінеральних добрив, хімічних засобів захисту рослин тощо.

Ліцензійний договір (ліцензія) - це письмова угода про передачу прав власником прав на об'єкт інтелектуальної власності іншій особі, визначеному договором, причому остання бере на себе зобов'язання сплачувати правовласнику обумовлені договором ліцензійні платежі і вчиняти інші дії, зазначені у договорі. Ліцензійні угоди це довгострокові комерційні угоди, оскільки одна сторона (ліцензіар) бажає продати, а інша (ліцензіат) бажає його придбати за визначених умов на взаємовигідній основі. У кожному з договорів власник виключних прав (ліцензіар) чітко вказує обсяг прав промислової власності, які він передає (ліцензіату) як товар для використання у господарському обороті об'єкта промислової власності.

Залежно від обсягу прав, які передаються, ліцензія може бути виключною або невиключною.

Ліцензія невиключна - це письмова угода, що передбачає передачу ліцензіату прав на використання об'єкта права інтелектуальної власності із збереженням за ліцензіаром права на використання і права на укладання ліцензійних договорів з іншими особами.

Ліцензія виключна - це письмова угода, що передбачає передачу ліцензіату прав на використання об'єкта права інтелектуальної власності без збереження за ліцензіаром права на використання і права на укладання ліцензійних договорів з іншими особами.

Отже, патентні дослідження є важливою складовою науково-технічних досліджень, так як показують їх науковий рівень і новизну, а також дають можливість окреслити їх ринкову конкурентоздатність.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі»//Урядовий кур'єр.-2000.-№124.-С.1-9.

2. Закон України «Про власність»//Голос України.-1991.-24 квітня.
3. Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність»//Відомості Верховної Ради,1992,№12,с.165.
4. Закон України «Про авторські і суміжні права»//Голос України –1994.-23 лютого.
5. ДСТУ-3575-97 «Патентні дослідження. Основні положення та порядок проведення» Держстандарт України.-1997.-С.1-14.
6. Использование патентной информации при подготовке аналитических обзоров, докладов и заключений о современном уровне и тенденциях развития техники на основе автоматизированного анализа состояния и динамики изобретательской активности (методические рекомендации).- М.:ВНИИПИ,1991.
7. Киселева Т.С. Исследование технического уровня объектов техники на различных этапах их создания и освоения.-М.:ВНИИПИ,1990.

Аннотация

УДК 633.63:608.3

Патентные исследования в научной деятельности.

А.А. Капустян, Т.Н. Потапейко, С.Н. Мандровская, И.В. Коновал

В статье рассмотрены актуальные вопросы проведения патентных исследований при разработке научно-исследовательских прогнозов и планов развития науки и техники.

Annotation

UDC 633.63: 608.3

Patent studies in scientific work

H. Kapustyan T. Potapeyko S. Mandrovska I. Konoval

The article deals with urgent problems of conducting patent studies when working out scientific-technical prognoses and plans for science and engineering development.

УДК 633.63:608.3

Г.А. КАПУСТЯН, С.М.МАНДРОВСЬКА, Т.М. ПОТАПЕЙКО І.В.КОНОВАЛ
Інституту цукрових буряків УААН

ВИНАХІДНИЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ ТА ЇЇ ПРАВОВА ОХОРОНА

В статті розглянуті актуальні питання захисту прав інтелектуальної власності на технічні рішення, які створені в системі Інституту цукрових буряків УААН

Однією з нагальних проблем сьогодення є захист прав інтелектуальної власності, створеної в бюджетних установах, оскільки вона